

Eğirdir Göl Çanağının Oluşum Zamanına İlişkin Gözlem II

Nizamettin KAZANCI
A.Ü. Fen Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü, ANKARA

ÖZ

Eğirdir ilçesi yakınındaki kolüvyonlarda bulunan tüf seviyeleri K - Ar yöntemiyle yaşlandırılmış olup, sonuçlar bu piroklastiklerin Erken Pleistosen'de çökeldiklerini göstermiştir.

GİRİŞ

Bu yazı sunacağı radyometrik yaş verileri ile Kazancı (1993)'ü devamıdır. Bununla beraber yeni radyometrik yaş verileri oradaki bazı yorumların gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

TÜFLER VE RADYOMETRİK TARİHLENDİRME

Eğirdir ilçesinin üzerinde bulunduğu kolüvyon deposu (birikinti konileri - slope fans) iki adet mavimsi - gri renkli tüf seviyesi bulundurulur. Bunlar ilçenin doğu ve batı uçlarındaki inşaat yarmalarında, kolüvyonların kesilmesiyle ortaya çıkmışlardır. Tüfler eğimli bir yüzeyde, yanyana gelişen birikinti konileri (slope fan) üzerinde depolandıkları için topografik yükseklikleri ve stratigrafik kalınlıkları yanal yönde çokça değişkendir. Mostra konuları yarma durumuna göre farklılık gösterir. Alttaki seviye göreceli olarak daha kalındır ve yer yer deformasyon yapıları (hafifçe kıvrılmış tabakalar) bulundurulur.

Tüfler epiklastik tortul içermez. Ortalama tane boyu 1 mm. en büyük tane boyu ise 6 mm dir. Mineralojik olarak litik tane ağırlıklıdır (%50). Bunun yanı sıra %30 pümis, %20 kristal tane içerir. Dokusal özellikleri döküntü şeklinde yerleştiklerini göstermektedir. Mineraloji yönden Gölcük (Isparta) piroklastikleri ile aşırı benzerlik gösterir. Bu seviyeler radyometrik yaş tayini için örneklenmiştir.

İnceleme malzemesi (örnekler) Eğirdir ilçesinin batı yönündeki (Askeriye tarafı) yarmaların ilkinden alınmıştır. Burası Öğretmenler Kooperatifi'ne 50 m mesafede, eski - yeni yol ayrımındadır. Alt tüf seviyesi, mevcut yol düzeyinde 3 m, üst seviye ise 4.5 m yüksektir. Örnekler H.J. Mitchell (İngiltere)'in yardımıyla K - Ar yöntemi kullanılarak yaşlandırılmış olup sonuçlar şöyledir:

Üst tüf seviyesi: 1.38 + 0.13 milyon yıl

Alt tüf seviyesi: 1.50 + 0.18 milyon yıl

Bu tarihler yaklaşık olarak Erken Pleistosen'e karşılık gelir.

YORUMLAR VE SONUÇLAR

Mineralojik ve paleocoğrafik denestirmelere göre Eğirdir kolüvyonlarındaki tüfler çok büyük olasılıkla Gölcük (Isparta) volkanik çıkış merkezinden kaynaklanmıştır. Zaten yörede bu piroklastikleri verebilecek başkaca freatomagmatik bir volkanizma da yoktur. Gerçi daha geniş bir alanda Neojen birimlerini kesen çıkışları var ise de bunlar küçük asidik sorkulumlar halindedir.

Gölcük volkaniklerinin, hiç olmazsa volkanizmanın başlağı yaş 4.6 milyon yıl olarak verilmektedir (Leferve ve diğ., 1983). Bunun ürünleri ise yakın çevredeki karasal ve görsel Neojen birimleri ile yanal geçişli, Ku-

vaterner tortullarıyla da örtülü olarak gözlenmekte, önceki yaş verisi ve bu stratigrafik ilişkiye dayanılarak, Gölcük volkanizmasının Üst Miyosen - Pliyosen yaşında olduğu çıkartılmaktadır (Karaman, 1986; 1994). Aynı gözlem ve yorum başka araştırmacılarca da benimsenmektedir (bkz. Karaman, 1986 ve 1994'teki değerlendirmeler).

Kazancı (1993), yukarıdaki kaynak ve yaş ilişkisine dayanarak, Eğirdir kolüvyonlarının depolandığı çöküntü yamacının Orta? - Üst Pliyosen öncesinde meydana getirilmiş olması gerektiği belirtmiştir. Bu yorum dolaylı olarak bir kısım kolüvyonların da Neojen yaşlı olduğunu ifade eder. Ancak tüflerden elde edilen yeni veriler, hiç olmazsa bu seviyeler ve üzerinde kalan kolüvyal tortulların Kuvaterner yaşlı olduğunu ortaya koymuştur. Bir başka sonuç ise Gölcük volkanizmasının Pliyosen'de sona ermediği Erken Pleistosen'de de devam ettiği şeklinde verilebilir.

Kolüvyonlar Kuvaterner döneminin tipik tortullarıdır; fakat jeoloji literatüründe bunlar hakkında çok az bilgi vardır. Eğirdir kolüvyonları, ilave olarak, yüksek eğimli yamaçlarda ve çok geniş zaman aralığında birikmiş olduğundan bazı tipik özelliklere sahiptir. Yaşlı tortulların üzerinde günçel oluşum devam etmekte olup kollüvyal süreçler için doğal laboratuvar halindedir. Burada izlenen fasiyesler, bir kısım yaşlı kolüvyonların

alüvyal yelpaze tortullarıyla karıştırılmış ve iç yelpaze tortulları şeklinde yorumlanmış olabileceğini düşündürmüştür. Belki de yaşlı istiflerde kolüvyonların yeterince tanınmamasının sebebi budur (Nemec ve Kazancı 1995).

DEĞİNİLEN BELGELER

Karaman, M.E., 1986, Burdur dolayının genel stratigrafisi. Akdeniz Üniv. Isparta Müh. Fakültesi Dergisi, 2B; 23 - 26.

Karaman, M.E., 1994, Isparta - Burdur arasının jeolojisi ve teknik özellikleri. Türkiye Jeoloji Bül., 37, 119 - 134.

Kazancı, N., 1993, Eğirdir gölü çanağının oluşum zamanına ilişkin bir gözlem. Jeoloji Mühendisliği, 42; 50 - 51.

Lefevre, C., Bellon, H. and Poisson, A., 1983, Presence de leucitites dans le volcanisme Pliocene de la region d'Isparta (Taurides occidentales, Turquie) C.R. Acad. Sci. Paris, Serie II, 297: 369 - 372.

Nemec, W. ve Kazancı, N., 1995, Late Cenozoic colli vium in Lake Eğirdir area, west - central Anatolia; sedimentary facies and paleoclimatic significance. Sedimentology (in press).